

Forfatter: Bergsøe, Vilhelm

Titel: Udrag fra Fra Piazza del Popolo · I

Citation: Bergsøe, Vilhelm: "Fra Piazza del Popolo", i Bergsøe, Vilhelm: *Fra Piazza del Popolo*, udg. af Flemming Conrad ; Lars P. Romhild , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, [1988], s. 569. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-bergsoev01ny-shoot-idm139673027526528/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Fra Piazza del Popolo

sker] i æsthetisk Henseende – er det meget naturligt og forsvarligt, at han grundigt bruger sin Model.»

Få dage efter, 6.1.1867, havde Ussing og Bergsøe en tilfældig og kort, men elskværdig samtale på gaden. Det fremgår af Bergsøes brev til søsteren dagen efter, hvor det bl.a. hedder: »Jeg kan ikke blive klog paa ham; thi ved Siden af det Vrange, Falske og ligefrem Slette i hans Character, synes der endnu at være endel baade Nobelt og Godt tilstede; men det Hele er saadan groet sammen i hinanden, at man næsten ikke kan luge det ene op uden at tage det andet med. [...] Vi vare Begge stærkt bevægede og jeg troer at vi til en vis Grad begge To have lidt ligemeget under de Sjæleindtryk som Holmgreens Manuscript paa saa forskjellig Maade har fremkaldt hos os Begge.» Og videre: »Det er kun et høist ufuldstændigt Indtryk, som Du modtager af hele denne Sag, det føler jeg alfor godt; alligevel beder jeg Dig at brænde disse Linier naar Du har læst dem og ikke omtale deres Indhold til Nogen. – Jeg ved med mig selv, at det ikke er noget slet Motiv, som har drevet mig til Skildringen af Brandt; kan denne Skildring vække noget af det, der slumrer hos U, vil jeg endogsaa antage at jeg har gjort noget Godt. –»

Det er antagelig dette møde, der ligger bag Erindringerne i så fald knap genkendelige passage om Ussings krav om duel på pistoler og, da den idé må opgives, om de tos vandring arm i arm frem og tilbage gennem byen (*Er VI* (1907) 103 f.).

Herefter skiltes deres veje tilsyneladende, og kontakten synes ikke at være genoptaget inden Ussings tidlige død i januar 1869. Derimod slip Bergsøe ikke Brandt-figuren, men lod sig inspirere af den til nye, veloplagte formuleringer (se nedenfor s. 588). Ved udsendelsen af 4. udgave 1877 gik det dog den anden vej, idet Brandt nu blev befriet for bogens måske rammeste skudsmål (se note til s. 301), der kan have forekommet den historisk-biografiske forfatter og politisk konservative Ussing også at være dens mest ærerørige.

Skabeloner

Den danske interesse for Italien og særlig for Rom har afspejlet sig i en righoldig litterær tradition, og *Fra Piazza del Popolo* er i sin tilblivelse på mange måder tænkt ind i denne traditions baner. Kunstme-

rens kamp og mulige miskendelse har danske digtere i flere hovedværker givet italiensk iklædning, som i Oehlenschlägers skuespil *Correggio* (dansk udg. trykt 1811) og H.C. Andersens roman *Improvisatoren* (1835) – et motiv, der også mødes i hans eventyr *Psychen* (skrevet i Rom maj 1861). Af Thorvaldsens ven Ludvig Bødtscher kender vi lyriske portrætter både af skulpturmesteren («Piazza Barberina») og af Roms berusende omegn, særlig i retning af Albanerbjergene («Mødet med Bacchus»). Også de nordeuropæiske turistens røverromantik havde fået markante litterære udtryk i Henrik Hertz' romantiske lystspil *Tonietta* (1849) og i Chr. Winthers versfortælling *I et romersk Osterie*: de sidstnævnte indgår også i det litterære allusionsmateriale i *Fra Piazza del Popolo*.

Alt dette ligger bag Bergsøes bog, ligesom adskillig ikke-fiktional rejse-litteratur fra Italien gør det. Men nærmest på af det alt sammen var hans med-romer M.A. Goldschmidt, der ikke blot havde erindret om »Tordenskyens» periode med *Breve fra Koleratiden* (1863), men især – som allerede nævnt – sat Rom på papiret i sine *Fortællinger og Skildringer* (I–III, 1862–65). I denne serie var der flere ting, der måtte have den unge Bergsøes interesse: Med Rom som skueplads blandede Goldschmidt autentiske skildringer («Hvorledes man lever i Roma») med fremførte fortællinger («Hvorledes man fortæller i Roma»); det 3. bind er den separate roman *Arvingen*, der til dels foregår i Rom og handler om en tabt og genset brud; men Bergsøe har mest umiddelbart kunnet bruge bind 1–2.

Goldschmidt havde været i Rom samtidig med Bergsøe i foråret 1863, og han skildrede kredsen af deres fælles bekendte – »Dydsforeningens» med »Præsidenten» (= den Gamle, Holbech) i spidsen; de fleste nævnes ved personnavnet, dog ikke randfigurer som Bergsøe, der faktisk skimtes mindst to gange i skildringen. Så rummer bogen altså tillige en rammefortællingskreds, hvor nordboer i Rom fortæller historier, enten selvoplevede eller bevidnede eller sådanne, hvor »Fortællingen var en tilsløret Form, hvori han gav noget af sit eget Hjerter Luft» (bd. 1, s. 71); og en enkelt gang påhører nordboerne oplæsningen af en noget længere beretning.

Bergsøe har tidligt i sin bog indlagt en henvisning til den berømte italienske rammefortællingskreds *Decameron* (ca. 1350), men har næppe noget nærmere forhold til denne (jf. noter til s. 20). At nogle af inderskildringerne i *Fra Piazza del Popolo* afbrydes, genkalder snarere